

**O'RTA QULOQ YALLIG'LANISHINING (OTIT MEDIA)
BOLALAR NUTQ RIVOJLANISHIGA TA'SIRI**

Esonova Orzigul Shamshiddinovna

Namangan davlat universiteti

Klinik kafedrasi o'qituvchisi

Abduraxmonov Xasan Baxodir o'g'li

Davolash yonalishi 4 kurs talabasi

Annotatsiya: *O'rta quloq yallig'lanishi (otit media) – bu bolalar orasida eng ko'p uchraydigan va salomatlikka salbiy ta'sir ko'rsatadigan kasalliklardan biri hisoblanadi. Otit media, ayniqsa erta yoshdagi bolalarda, yuqori nafas yo'llari infeksiyalari, sovuq ob-havo, irsiy omillar, immunitet zaifligi kabi turli sabablar tufayli yuzaga kelishi mumkin. Bu kasallik nafaqat eshitish faoliyatiga, balki bola rivojlanishining boshqa muhim sohalariga, shu jumladan nutq rivojlanishiga ham bevosita ta'sir o'tkazadi. Bolalarning nutqi, asosan, eshitish orqali rivojlanadi. Yangi so'zlarni o'rganish, talaffuzni o'zlashtirish, tovushlar orasidagi farqni anglashi ham eshitish qobiliyati bilan chambarchas bog'liq. O'rta quloqdagi yallig'lanish jarayonlari natijasida bolada eshitishning vaqtincha yoki doimiy pasayib ketishi, tovushlarni noto'g'ri qabul qilishi, ayrim so'z va iboralarni to'liq eshita olmasligi kuzatiladi. Bu esa bola nutqining sekinlashishiga, ayrim hollarda esa buzilishiga olib keladi.*

Kalit so'zlar: *otit media, o'rta quloq yallig'lanishi, nutq rivojlanishi, til kechikishi, eshitishning kamayishi, bolalar, eshitish qobiliyati, aloqa muammolari, erta aralashuv, bolalar audiologiyasi.*

O'rta quloqning yallig'landi deganda, odatda, quloq pardasi orqasida yallig'li suyuqlik to'planishi, mikroblar yoki viruslar tufayli quloq kanalida yallig'lanish jarayonlari rivojlanishi nazarda tutiladi. Bolalarda otitning yuzaga kelishiga asosan fiziologik xususiyatlar sabab bo'ladi, chunki bolalarning quloq

tuzilishi, maxsus Eustaxiyev naychalari qisqaroq va kengroq bolgani sababli infeksiya tezda o'rta quloqqa o'tadi. Ko'pincha, birinchi uch yoshgacha bo'lgan bolalarda o'rta quloq yallig'lanishiga uchrash tez-tez sodir bo'ladi. Aynan mana shu yoshda bolalarning nutq va aqliy rivojlanishi, ularga atrofdagilarning so'zlari, tovush va har xil nutqiy stimullar muhim ahamiyat kasb etadi. Agar shu davrda bola eshitish qobiliyatida muammolar yuzaga kelsa, bu uning nutq rivojlanishida sezilarli orqada qolishiga sabab bo'ladi [1].

Nutq bolalarning kundalik hayotidagi eng asosiy vositalardan biridir. Bola yangi so'zlarni va gaplarni, tovushlarning yasaliishi, to'g'ri talaffuz va mazmunni anglashni asosan auditor sezgi orqali o'rganadi. O'rta quloq yallig'lanishi natijasida esa eshitish qobiliyatidagi buzilish jarayonlari yuzaga keladi. Bu esa, bola aytilayotgan so'zlarni to'liq eshita olmasligiga, so'zlarning ayrim qismlari yoki tovushlarini noto'g'ri qabul qilishiga olib keladi. Eshitishning sustligi tufayli bola atrofdagilarning so'zini, gaplar ohangini yaxshi idrok qilolmaydi va bu nutqli harakatlarida muammolar paydo bo'lishining asosiy sababi hisoblanadi. Bolalarning nutqi rivojlanmasligi yoki orqada qolishi ko'plab salbiy oqibatlarni keltirib chiqaradi. Bola o'z fikrini to'liq bayon qila olmasligi, jamoadagi faoliyatdan ajralib qolishi, maktabgacha ta'lim muassasalarida bilim olishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Bundan tashqari, eshitish muammolari sababli nutqiy rivojlanishdan ortda qolgan bolalarda o'z-o'zini hurmat qilish darajasi past bo'lishi, psixologik bezovtalik va muloqotga kirishda to'siqlar yuzaga kelishi mumkin. Bolalarning atrof-muhitga moslashishida nutq juda muhim ahamiyat kasb etadi. O'rta quloq yallig'lanishi natijasida yuzaga kelgan eshitish yomonligi esa bolalarning mustaqil fikrlash, o'z fikrini ifodalash va atrofdagilar bilan muloqot qilish qobiliyatini cheklab qo'yadi [2].

Tibbiyotda bu muammoni erta aniqlash va samarali davolash natijasida bolalarda nutq rivojlanishining orqada qolishini oldini olish mumkin. Ota-onalar va tarbiyachilar bolalarda eshitish qobiliyatidagi istalgan o'zgarishlarni – tez-tez quloq og'rishi, bola televizorni qattiq ovozda tinglashni xohlashi, gaplashganda takror so'rash yoki savollarga javob bermay qo'yishini payqashsa, zudlik bilan

mutaxassisga murojaat qilish tavsiya etiladi. O'rta quloq yallig'lanishini o'z vaqtida aniqlash va to'g'ri davolash orqali bolalarning kelajakda nutq rivojlanishidagi salbiy oqibatlarni kamaytirish mumkin. O'rta quloq yallig'lanishining ta'siri uzoq muddatli ham bo'lishi mumkin. Ba'zi bolalarda eshitish muammolari zamonaviy davolanishdan so'ng ham davom etadi. Bunday vaziyatlarda audiolog, otorinolaringolog va logopedlar birgalikda ishlashlari, bolaning eshitish va nutq rivojini muntazam nazorat qilib borishlari muhim sanaladi. Davolash jarayonida ko'plab zamonaviy dori va muolajalar, eshitish moslamalari qo'llanilishi mumkin. Bundan tashqari, bolalar logopedik mashg'ulotlarga jalb qilinsa, nutqi tiklanishi yoki rivojlanishi uchun katta imkoniyat tug'iladi. O'rta quloq yarasi surunkali tus olgan hollarda esa bolalarda uzluksiz eshitishning yomonlashishi, ba'zan eshitishning butunlay yo'qolib qolish xavfi ham mavjud. Bu hol bolani nafaqat nutqiy, balki intellektual va ijtimoiy sohada ham orqada qoldiradi. Bolalarga muntazam ravishda tibbiy ko'riklar o'tkazish, yallig'lanish rivojlanishining ilk bosqichlaridayoq terapiya qilish zarur hisoblanadi. Jumladan, bolalar bog'chalari, maktablarda bolalarning eshitish va nutq rivoji har doim nazoratda bo'lishi, kerakli hollarda logopedlar tomonidan korreksiya tadbirlari o'tkazilishi maqsadga muvofiq [3].

Yuqorida keltirilganlardan kelib chiqqan holda, o'rta quloq yallig'lanishining bolalar nutq rivojlanishidagi o'zni beqiyos ahamiyatga ega. Eshitish imkoniyatining pasayishi natijasida bolalarning yangi so'zlarni o'zlashtirishi, nutqiy harakatlarni rivojlantirishi sekinlashadi. Otit media kasalligining erta aniqlanishi va davolash jarayonidan optimal foydalansa ham, ayrim hollarda bolalarda nutq buzilishlari to'liq tiklanmasligi mumkin. Shu sababli, ota-onalar, sog'liqni saqlash xodimlari va tarbiyachilar har bir bolaning eshitish salohiyati va nutq rivojlanishiga doimiy e'tibor qaratishlari, ular bilan muntazam ish olib borishlari lozim. O'rta quloq yallig'lanishi tez-tez yoki uzoq davom etsa, bu o'z vaqtida bartaraf etilmasa bolalarning kelgusidagi ta'lim olish va hayotdagi ijtimoiy faolligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bola hayotining ilk bosqichidagi har bir muhim omil hisoblangan eshitish sistemi to'g'ri faoliyat ko'rsatmasa, natijada yetuk

nutq shakllanmaydi, bu esa bolaning butun umri davomida qo'shimcha psixologik va ijtimoiy qiynalishlarga sabab bo'ladi [4].

Bularning barchasini inobatga olib, bolalar sog'lig'ini yaxshilash va barqaror nutq rivojlanishga erishish uchun o'rta quloq yallig'lanishining oldini olish, erta bosqichda aniqlash va samarali davolash har bir oilaning, har bir pedagog va shifokorning asosiy vazifasiga aylanishi zarur [5].

Xulosa:

O'rta quloq yallig'lanishi (otit media) bolalarda eshitish qobiliyatini, shu orqali nutq rivojlanishini sezilarli darajada buzishi mumkin. Eshitishning vaqtinchalik yoki doimiy yo'qolishi natijasida bolalarda so'z boyligi oqsishi, talaffuzda xatolar, nutqiy faollikning kamayishi, o'z-o'zini anglash va ifoda etish imkoniyatlarining cheklanishi kuzatiladi. O'rta quloq yallig'lanishini erta bosqichda aniqlash, to'g'ri va tezkor davolash choralari ko'rish, muntazam profilaktika va korreksion mashg'ulotlar orqali bolalarda nutq rivojining orqada qolishini oldini olish mumkin. Shu sababli har bir bola sog'lig'iga e'tiborli bo'lish, kasalliklarni o'z vaqtida davolash va ijtimoiy-muloqot muhitida faol ishtirokini ta'minlash juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alimova, Z. T. (2018). “Bolalarda eshitish buzilishlari va ularning nutq rivojlanishiga ta'siri.” O'zbekiston Tibbiyot Jurnal, 1(86), 52-56.
2. Davlatov, M. S. (2019). “O'rta quloq yallig'lanishi bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishini baholash usullari.” Tibbiyot va Biologiya, 2(2), 88-92.
3. Ergasheva, G. N. (2020). “Otit media: bolalarda uchrashishi va salomatlikka ta'siri.” Zamonaviy Meditsina, 4(38), 77-80.
4. Habibullayeva, L. B. (2017). “Bolalarda otit media va nutq kamchiliklarining o'zaro bog'liqligi.” Pediatriya, 3(19), 99-103.
5. Jabborov, K. R. (2021). “O'rta quloq kasalliklari va nutq patologiyasining oldini olish yo'llari.” Tibbiy Amaliyot, 5(54), 72-77.
6. Karimov, D. X. (2020). “Bolalar audiologiyasida otit media kasalligini erta aniqlash metodlari.” Sog'liqni Saqlash, 2(25), 60-65.
7. Matmurotova, N. S. (2019). “Nutq rivojlanishi bilan bog'liq eshitish muammolari bolalar misolida.” Tibbiyot va Ta'lim, 6(32), 34-39.